СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 239. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 13. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 239. Jersey City N. J., Monday, October 13, 1924. THREE CENTS

Демократи роблять заходи для приєднання робітників.

НЮ ЙОРК, 10. жовтня. — Демократичний кандидат Джан Дейвис та кількох демократичних провідників відбули нині конференцію з робітничими юнійними провідниками, які не годяться на політику Американської Федерації Праці, але хочуть попирати кандидатуру демократичного кандидата.

На зборах було 44 юнійних провідників. Збори виробили плян кампанії за Дейвисом.

Після конференції Дейвис виїхав на агітаційну подорож в західні стейти.

ЛА ФОЛЕТ ПРО СВОЮ ЗАГРАНИЧНУ ПОЛІТИКУ

СИНСИНАТІ, Огайо, 10. жовтня. — Сенатор Ла Фолет, президіяльний кандидат поступової партії, посвятив всю свою промову, яку він тут виголосив у великій Мюзик Гол, своїй заграничній політиці.

Кандидат заявився наперед проти тайности в заграничній політиці, а за повною явностю в дипльоматичних відносинах. Другою точкою його програми щодо заграничної політики відібрати можливість роблення зисків з війни. Далі заявився за невтральностю на випадок нової війни; на його думку до війни треба йти лишень для оборони перед нападом. Йдучи до війни, треба проголосити засаду, що навіть на случай побіди не будеться брати чужої території. До війни треба йти лишень тоді, як питанне виповідження війни віддасться народови до порішення голосованнем. Війни не повинноси ніколи вести для охорони банкирів. Він противиться так званому економічному імперіялізмови. Він хоче знести версайський договір.

НОВЕ СВІТЛО ДО ПРОЦЕСУ ПРОТИ МІНІСТРА СУДУ ДОГЕРТІ.

БЕРЛИНГТОН, Айова, 10. жовтня. — Данел Стек, демократичний кандидат на уряд федерального сенатора, прочитав тут на своїм виборчім вічу заприсяжене зізнання якогось Финка, бофальського жителя, яке кидає нове світло на слідство проти бувшого ґенерального прокуратора (міністра судівництва) Догерті. Після сего зізнання, зізнання одного свідка проти Догерті малиби бути неправдиві, а людину, яка їх зложила, мав намовити до свідоцтва сенатор Гвілер.

БОРОТЬБА ПРОТИ КЛЕНА.

ГОРТОН, Канзас, 9. жовтня. — Вілієм Ален Гвайт, самостійний кандидат на уряд стейтового ґубернатора, котрий кандидує виключно на проти-Кленову програму, заявив у своїй виборчій програмі, що на случай свого вибору він старабися викинути сю орґанізацію зовнім зі стейту Канзасу.

БАЛАКУЧИЙ КАНДИДАТ.

НЮ ЙОРК, 10. жовтня. — Републиканський кандидат на уряд стейтового ґубернатора Теодор Рузвелт виголосив на один день 19 політичних промов.

Бесідник промовляючи до фармерів, називав себе фармером, а відтак мусів пояснити фармерам, чому він себе так називає.

ДОМАГАЮТЬ ВІД КУЛИДЖА ЗРЕЧЕННЯ КАНДИДАТУРИ.

САКРАМЕНТО, Каліфорнія, 10. жовтня. — Сенатор Гвілер почав нині свою агітаційну обіздку по стейті Каліфорнії.

В своїй першій промові сенатор закликав президента Кулиджа відповісти на закиди, які йому роблять поступові кандидати, або зректися в противнім разі кандидатури.

Подібне домаганне поставив був свого часу републиканський сенатор Брукгарт.

СЛІДСТВА ЗА НАРУШЕННЄ ПРОГИБІЦІЙНОГО ЗАКОНА.

НЮ ЙОРК, 10. жовтня. — Федеральні урядники почали слідство проти людий, арештованих на англійським кораблі „Фред Б.", який урядники захопили кілька днів тому на повнім морю коло американських берегів.

Урядники закидують морякам безправну торговлю алькоголем Книги корабля справді показують, що заряд корабля продавав горівку на повнім морю. Властитель корабля перебуває тепер у Монтреали.

КУ-КЛАКС-КЛЕНА РУКА В БЮРІ ВЕТЕРАНІВ.

НЮ ЙОРК, 10. жовтня. — Ряд ветеранів великої війни, межи котрими є богато невилічимих калік, предложило урядови жалоби, що в федеральнім бюрі ветеранів у Ню Йорку упосліджується людий іміґрантського походження, а передусім католиків, Жидів та Муринів.

Вносячі жалоби кажуть, що цілою акцією кермують провідники Ку-Клакс-Клена.

МАЮТЬ ПЕРЕВОЗИТИ ВИЛСОНА ДО ДРУГОГО ГРОБУ.

ВАШИНГТОН, 10. жовтня. — Родина покійного бувшого президента Вилсона постановила перенести його тіло з Вашингтонської Катедри до Вефлеемської Каплиці та виставити йому величавий нагробник.

НЕ ДОЗВАЛЯЮТЬ ВОЗИТИ ЗЕЛІЗНИЦЕЮ ВИННОГО СОКУ.

НЮ ЙОРК, 10. жовтня. — Товариство американських зелізниць рішило не перевозити соку, зробленого з винограду, бо його насилають зелізницями тілько, що посилки затаросуовують пересилку других товарів, далеко важнійших.

ФРАНЦІЯ ВСЯ БОЇТЬСЯ НІМЕЧЧИНИ.

НЮ ЙОРК, 9. жовтня. — Моріс де Валеф, властитель кількох французьких ґазет, заявив нині в розмові з американськими ґазетярами, які говорили з ним при вступі на американську землю, що Франція ще й нині вся руководиться у своїй політиці передусім страхом перед Німеччиною та перед німецькою війною. Якби не се, каже він, то Французи булиби за миром.

УБИЙСТВО ПОЛІЦІЯНТА В ГАЛИЧИНІ.

Дня 1. вересня с. р. невідомі справці застрілили на дорозі в поли між Заболотівкою а Сосулівкою постерункового Д. П. Пйотровського, який вертався зі служби до свого постерунку в Сосулівці, а придибавши собі двох не знаних людий, зажадав леґітимації. Один зі справців витягнув з кишені револьвер і моментально вистрілив поліцаєви в груди, почім оба невідомі утікли. Поліцай бореться зі смертю.

ЩО КОРОВА ВРОДИЛА?

В селі Кнігиничах, коло Станиславова, уродила корова якийсь дивогляд величини двомісячного теляти. Цей дивогляд має голову пса британа і чотири уха. Щока широка, отверта аж по гортанку. В горішній щоці крім чотирох довгих зубів сікачів має 14 дрібних черінних. А найбільше, цікаве, що замісць на череві має пуп, (чи як хто називає) на чащі. Шерсть тверда, густа і довга. Хвіст свинячий. Дивогляд через свою величину при породі удусився.

ПОЛЬСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ.

Польське міністерство освіти і віроісповідань прислала православному митрополитови Діонізієви у Варшаві повідомлення, щ оз початком академічного 1924—25 року, про таршавському університеті відкривається „Теольоґічний факультет" для православних, на якому Діонізієви дозволяється викладати по російськи, при чому инші лектори викладатимуть по польськи.

БЕЗСМЕРТНІСТЬ.

Уже проф. Воронов, який опублікував світови, свою епохальну методу перещіплюваня молодих звериних желез в старіючися людські орґанізми, поставив справу старости під знак питання. Але отсе проф. Амар оголосив світови результат своїх дослідів над протоплязмою клітин, якої згущанне рівнозначне зі старістю. Проф. Амар запевнює, що процес того згущуваня можна перепинити, а тим самим осягнути ні більш ні менше, як безсмертність. Тому тіштеся й веселіться, старі вуйки і тітки, яких смертний реченець відсунено в невідоме.

ПОЛЬСЬКО МОСКОВСЬКА ПРИЯЗНЬ.

Холмське „Наше Життя повідомляє, що седкретар варшавсько-холмської духовної консисторії Голубовський, власник приватної російської ґімназії у Варщаві, дістав право прилюдности для своєї ґімназії Польська влада, яка заходиться над закриттям духовної Семинарії в Кремянці має схилюватись до того, щоб ученики розвязаної семинарії перейшли до ґімназії Голубовського. Той пан мав привести на собор епископів у Почаєві „привіт" від румунської православної церкви з приводу насильно введення нового стилю до православної церкви в Польщі. Се новий трик польського міністерства, якого розпорядженнє в справі календаря принято однодушним бойкотом.

ПРОДАВ ЖНКУ І ДІТИ.

До одного богатого селянина в Горішній Австрії зголосився наймит Кароль Маєр, кажучи, що він є сином багатої вдови, а хоче тільки навчитися господарки. Господар приняв Кароля. По короткім часі Кароль навязав з жінкою господаря любовні вносини. Бачив це господар, але що сам не жив з жінкою в згоді заключив з наймитом цікаву і небувалу умову: Він продав йому все ґаздівство жінзою і дітьми за 6 міліонів корон. І все булоби гаразд, але Кароль зволікав з заплатою рат — а далі показалоя, що він звичайний обдертюх, що вже пересидів в арешті. І тепер пішов до арешту, а господар дістав жінку і діти назад на свою голову.

ХТО УПРАВЛЯЄ ПОЛЬЩЕЮ?

Обчислено, що Польщею управляє 180.000 державних урядників, не вчислюючи в се залізничників і військових. На се число ріжних адміністраційних і судових службовиків є аж 5.000 таких і то на висших становиськах урядників, які ще не покінчили 20 літ життя. . Урядників, що мають домашне образованне, себто таких, що покінчили 4-клясову народню школу, має Польща тільки 42.000 і то таких, що займають в державних урядах вищі і відповідальні місця. Найбільше тих „молодих" із домашнім образованнем є при старостваx, бо аж 62 проц., всіх урядників відтак при поліції 60 а при мирових судах 65 проц.

ВІДКРИТТЄ РИМСЬКОІ ЛАЗНІ.

В Анано коло Неаполю відкопано рештки величезної лазні (парні), побудованої на сто літ перед Нероном (отже около 2.000 літ тому назад). То була будівля довга на пів кільометра, висока на шість поверхів. Три найвищі поверхи були призначені тільки на парню. То була найбільша лазня в римських часах.

ПАРИЖ, ЙОГО ВАРТІСТЬ І ЙОГО ДОВГИ.

Падають, що місто Париж столиц Франції має пять міліонів довгів. За те, скарби штуки, що находяться в тім місті, представляють вартість 320 міліонів франків.

ЗАМКНЕННЄ ВАРШАВСЬКОГО „ЛЮДОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ"

На основі рішення польського міністерства внутрішних справ замкнено у Варшаві товариство „Університет Людови" за „стверджену протидержавну діяльність".

„ЧИСТИЙ ІНТЕРЕС".

Польський Банк відсилає транспорти польських марок до Влоцлавка, де їх переробляють на пакунковий папір. Фабрика платить таку ціну, що покриває видатки а навіть дає певну надвижку.

КОНГРЕС ГЛУХОНІМИХ.

В днях від 15 липня до 1. серпня відбувався в Будишині на Чехії конгрес глухонімих. Зі звідомлень зложених на конгресі виявляється що Чехія має 15.000 глухонімих та 17 інституцій для цих нещасливців. В тих інституціях образується в ріжних ремеслах 1.400 дітий.

ВЕЛИКЕ ОБМАНСТВО У ВАРШАВІ.

Один з варшавських банків впав жертвою обманства на суму 116.000 зомотих. Обманства доконав якийсь Роман левіцкі, з дрогобича, який представився, як купець і землевласник. Левіцкого арештовано в Чернівцях.

НОВИЙ БАНК В ХАРКОВІ.

Дня 5. вересня с. р. відбулося у Харкові святочне відкриття всеукраїнської контори банку для зовнішної торговлі С. Р. С. Р., що носить назву „Російський комерційний банк".

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕАТР.

Рада народніх комісарів України ухвалила відступити народньому комісаріятові освіти 15.000 карб. золотом для потреб державного драматичного театру.

„ЗЛИЙ ДУХ"

Петро Кліщ 18-літний парубок з Куропатник, коло Бурштина, побачивши на дорозі з Бурштина Жидівку, яка вертала із закупна рішив її ограбити А щоби грабіж пішла гладше, Кліщ в момент розібрався донага, посмарувався болотом і так ухарактеризований на „злого духа", напав на Жидівку. Жидівка, яка не могла не повірити, що перед нею став сатана у власній особі, кинула кошик з товаром і з криком втекла. Небаром одначе найдено „злого духа", який за той час уже обмився і убрався, але за те посаджено його в арешт.

УКРАЇНІЗАЦІЯ.

Президія харківського Ґуберніяльного Викинавчого Комітету продовжила реченець для закінчення українізації радянського апарату по день 1-го січня 1925 р. Сей реченець уважають останнім. До того часу мусить бути здійснений повний перехід всього радянського діловодства в усіх установах ґуберній на українську мову.

НОВИЙ ПРОБНИЙ ЛЕТ ВОЗДУШНОГО ВЕЛИКАНА.

Ель Пассо, Тексас, 10. жовтня. — Великий військовий бальон Шенандоа, що належить до американської фльоти, покінчив нині свою пробну подорож до Таксасу. Звідси він виїде в дальшу дорогу до Тихого океану. Ся подорож цікава тим що бальонови прийдеться летіти не лищень великі простороні, але й перебиратися понад височезні гори.

ГЮЗ ПРИЗНАЄ ПАШПОРТИ ЛІГИ НАРОДІВ.

Вашингтон, 10. жовтня. — Департамент стейту оповіщує нині, що він видав приказ усім своїм дипльоматичним і консулярним представителям, щоб вони признали „свідоцтва тожности особи", видавані для Вірменів секретаріятом Ліґи Народів.

НА ГЛАДКІЙ ДОРОЗІ.

На гостинці поміж Військом і Жиравкою в сяніцькому повіті напало 8 бандитів, узброєних в кріси і револьвери на віз з жидівськими купцями, яким забрали 300 золотих і 30 долярів. Поліція зарядила слідство.

КОНТРАБАНДИ НА ЧЕХІЇ.

Тешинська поліція попала на сліди розгалуженої контрабанди расових коней з Польщі до Чехії. Арештовано кілька осіб.

Позичку для Німеччини підписано в Лондоні.

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Схогодня підписано тут позичку для Німеччини на основі пляну Доса в сумі 800,000,000 золотих марок або $200,000,000.

Контракт підписано в Банку Анґлії.

Злучені Держави приняли для себе більшу часть позички в сумі $110,000,000.

Бонди позички платні по 25 літах, в яких вони власникам приносити-муть по 7% відсотку. Їх продавати-меться тепер по 92 доляри за 100-долярові бонди. Сим робом вони принесуть власникам бондів 7¾% річного відсотку.

Аліянтська репараційна комісія потвердила позичку.

В імени Банку Анґлії підписав позичку М. Нормен, а в імени американських банків Дж. П. Морґен. В імени бондів других держав підписали позичку присутні їх представники.

Анґлія приняла четвертину позички, а решту розібрали: Бельґія, Франція, Голяндія, Італія, Швеція, Швайцарія.

АМЕРИКАНЕЦЬ В АЛІЯНТСЬКІЙ КОМІСІЇ.

ПАРИЖ, 10. жовтня. — Аліянтська репараційна комісія іменувала Американця Томаса Нелсон Перкинса з Бостону американським представником в сій комісії.

Се покликано Американця на основі пляну Доса.

1,500 КАНДИДАТІВ.

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Політичні партії, які виступають до виборів, поставили вже досі 1,500 кандидатів.

СИН МЕКДАНЕЛДА КАНДИДУЄ.

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Син премієра Мекданелда, Молколм Мекданелд, кандидує на посла до парляменту.

Він тепер в Америці і тому за ним аґітувати-ме його сестра.

НІМЕЧЧИНА І ЛІҐА НАРОДІВ.

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Кажуть, що анґлійське правительство годиться, аби Німеччина одержала постійне місце в Раді Ліґи Народів.

ЩО ТАКЕ СПОРТ?

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Славний анґлійський писменник Джордж Бернард Шо говорив нині в школі штук до студентів.

Він сказав, що спорт, се форма забави для неартистичних людий.

Сю забаву цінять в Анґлії здавна і тому велять, казав він, королеви іти на спортові забави і подавати руку спортовцям. Але ніхто не домагається, аби він ішов до академії штук і се було-б 9-дневною сензацією, якби він пійшов туди і стискав руки артистам.

ЗАСУД УКРАЇНЦІВ У МОСКВІ.

МОСКВА, 8. жовтня. — Московський верховний суд замінив кару смерти 12 Петлюрівцям на 10-літню тюрму.

Інших 5 засуджених Українців розстрілено.

СЕЛЯНСЬКІ РОЗРУХИ В ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ, 2. жовтня. — У Східній Галичині спалахнули голодні розрухи. В тернопільському повіті селяни спалили кілька фільварків і панських стирт. Були сутички з поліцією, причому серед селян переведено великі арештування.

БЕЗРОБІТТЄ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 26. вересня. — Харківські Вісти (ч. 196) пишуть: Через те, що безробітте в Харкові не зменьшується, ухвалено зміцнити роботу в справі орґанізації трудової допомоги безробітним. Трудколективам, що їх буде орґанізовано, давати-меться на початку матеріяльна допомога з коштів Фонду безробітних.

ВЖЕ Є 4 ЧУЖИНЕЦЬКІ РЕПУБЛИКИ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 26. вересня. — Влада советської України утворила автономну МОЛДАВАНСЬКУ РЕПУБЛИКУ на території Тираспільського, Григоропільського, Дубосарського та Слободзійського району.

Автономну НІМЕЦЬКУ область утворено на території Одещини, Катеринославщини і Донеччини.

На Волині постановлено виділити такусаму автономну ПОЛЬСЬКУ область.

У справі т. зв. ЖИДІВСЬКОЇ републики остання постанова Укр. ВЦИК-а каже:

Всеукраїнський ВЦИК визнав слушним і раціональним приєднати жидівську бідноту до справи хліборобства. У звязку з цим Наркомові хліборобства запропоновано забезпечити жидівську бідноту, яка хоче занятись хліборобством, землею по звичайній трудовій нормі. Комісія національних меньшостий розробляє питання, як забезпечити матеріяльними коштами жидівську бідноту, що переселяється на землі Колонізаційного Фонду.

ЯК „УРЯД РОБІТНИКІВ" ДБАЄ ПРО РОБІТНИКІВ.

ХАРКІВ, 26. вересня. — Харківські Вісти (193 ч.) пишуть: На засіданню Держплану у Харкові 26. серпня с. р. був вислуханий доклад про робітниче житлове будівництво на Україні. Із нього виявився дуже важний стан, в якому перебуває тепер житлова справа українського робітництва. Робітників задоволено помешканнями лише на 60% потреби, а в деяких місцях навіть тільки на 25%. Плян робітничого житлового будівництва на 1924 р. передбачав будівельні роботи на загальну суму 8½ міліонів карб. Якби сей плян був виконаний, то була-б можливість піднести забезпеченність робітників помешканнями до 75%. Одначе, намічений плян не виконаний, за браком фондів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays,
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЕ СЛОВА ДЕ ДІЛА.

Коли є яке основно спірне питанне при сьогорічних президіяльних виборах, то є ним питанне влади суду. Ні одно питанне не викликує тільки горячої дебати. Ні за одну справу одна партія другої не критикує так завзято, як власне за становище в справі влади суду.

Після дотеперішньої практики американських судів, сі суди мають право розглядати, чи закон, ухвалений якимнебудь законодатним тілом, годиться з основними законами краю або з так званою конституцією. Коли, на погляд суду, новий закон виданий проти конституції, то суд має право признати такий закон необовязуючим, себто просто счеркнути його зі спису обовязуючих населенне приписів.

Такої влади не має ні один суд у світі. Ся влада суду, рішати про конституційність законів се виключно американська „специяльність". І ось на неї бються тепер американські партії. Після поступової партії, котра висунула президіяльну кандидатуру сенатора Ла Фолета, така влада суду є небезпечна для свободи горожан, бо кождий суддя розуміє й пояснює конституційні закони так, як йому диктує інтерес партії чи кляси, до якої він належить, і ні один суддя не буде вагатися нарушити горожанські права людий, коли виконуванне сих прав невигідне йому, його партії або клясі. Опираючися на такому розумованню, поступова партія зажадала обмеження конгресом та леґіслятурами.

Проти сього становища поступової партії стоять так звані дві великі партії, себто партія републиканська та демократична. Хоча вони виступають при виборах проти себе та агітують за инчими кандидатами, вони годяться в своїм відношенню до влади судів. І на думку демократичної партії, і на думку републиканської партії, влада американських судів не лишень не шкідлива, як се каже Ла Фолет та його партія, але навіть пожиточна для горожан, якщо не необхідна. Правда, Кулидж та Дос готові назвати проект поступовців зрадою Америки та завдатком суспільної революції, а Дейвис та Брайєн так сього проєкту не назвуть, однак і кандидати републиканської партії і кандидати демократичної партії вважають широку владу американських судів головною основою свободи американських горожан, головним забором запосяганю менчости по права більшости.

Боротьба межи сими двома поглядами велася досі на словах. Одні й другі й треті наводили всякі історичні факти, підливали їх відповідним сосом, і сей самий кусок мяса виглядав раз як воловина, другий раз як телятина, то знова як заячина. Виборці відай не богато розуміли з правничої боротьби трох чи шістьох адвокатів, що кандидують при сьогорічних виборах. На щастє, практичне щоденне життя подає нам життєвий примір для практичного розважування сього важного а трудного питання.

Случилося се в нюджерськім місті Петерсоні, великім осередку шовкового промислу. Вже два місяці минає, як там тягнеться страйк шовкових робітників. Страйк дійшов до крайного завзяття. Урядники міста, як звичайно прихильні властителям фабрик, стали забороняти страйкарам відбувати віча, подаючи за причину те, що страйкарі спроваджують собі поза-місцевих бесідників. Суд видав заборону ставити пикети, оправдуючи сю заборону тим, що пикети здержують рух на вулицях міста. Відтак міський уряд зборонив відбувати віча в тій гали, де вони звичайно відбувалися, а наконець силою розігнав віче, яке зібралося під міським ратушем. Немовби сього всего йому було мало, міський мейор почав уже робити заходи, щоби федеральний уряд депортував (себто відправив) зі Злучених Держав півтретя сотки страйкуючих імігрантів.

В отсих учинках петерсонського суду й петерсонського міського уряду маємо нарушенне всіх горожанських прав, загарантованих американською конституцією. Вона ґарантує кождому мешканцеви Злучених Держав (без огляду чи він горожанин чи лишень поселенець) свободу зборів, свободу слова, свободу організації. Суди й уряди обовязувані піддержувати американську конституцію, а тим самим піддержувати сі свободи, в ній загарантовані. Петерсонські робітники заявляють, що вони вдадуться до судів, щоби вони виступили в обороні сих свобід, нарушених петерсонськими суддями й мейором. Вирішенне справи буде для всіх виборців найкращим показчиком, на стільки суди справді вживають своєї великої влади для охорони горожанських свобід, а на стільки вони її вживають для доманя сих свобід, для держання не зорганізованих і політично не вишколених в безправстві та неволі.

На основі дотеперішньої практики судів можна вносити з гори, як рішить суд. Однак, краще буде пождати, поки самий суд власним голосом засвідчить, чи правду кажуть поступовці, чи правду кажуть републиканці й демократи. Най діло засвідчить, чи влада судів шкідлива для горожанських свобід і заслугує на обмеження, чи може вона пожиточна для оборони горожанських свобід та заслугує на оборону.

ЧОМУ ДОСІ ДЕРЖИТЬСЯ СОВІТСЬКА ВЛАДА?

Вона могла впасти ще пять років тому, але — московські монархісти не схотіли.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

По тих сумних досвідах, які зробила Україна з Московщиною протягом останніх років, у нашому суспільстві вже досить укорінилася думка, що кожди Москаль — однаково лівий чи правий — є органічним ворогом самоозначення бувших недержавних народів і Росії. З неї причини кождий Москаль поставлений перед вибором: большевицьке ярмо чи самостійність бувших „підданих" без вагання відповідає:

— Краще большевизм!

Ми памятаємо, як 30 серпня 1919 р. деникинські добровольці примусили українські війська опустити Київ, спільно здобутий від большевиків. Це поставило під удар цілу антибольшевицьку акцію, причинилося до обопільної катастрофи й помогло большевикам укріпити своє становище. Але згодитись на спільну акцію з Українцями значилоб згодитися на самостійність України а в такім разі:

— Вже краще большевики.

Ми цими днями читаємо в споминах київської Жидівки:

„Я знаю богатьох Москалів навіть монархістів (треба булоб сказати навіть поступовців і соціялістів. Ред.), які так ненавидять Українців, що волять їм большевиків..."

Нарешті, ми цими днями чули, яке гарчанне почалось у московським **поступовім** таборі, коли на хвилину було показалось, що повстанча Грузія бере гору а червона Москва хилиться. Зараз почулося з усіх московських підворітних:

— Гаррр!.. Не смійте відокремлювать!.. Хто бє по большевиках, той бє по Росії!..

Здавалосяб досить доказів? Але маємо ще один „фактик", перед яким бліднуть усі наведені, як сяйво зір перед світлом сонця. Виявляється, що перед пятьома роками траплялась блискуча нагода одним ударом і цілком за спасибіг покінчити з большевизмом. Дійсно за спасибі, бо нічого иншого не вимагалось од антибольшевицької Москви, крім цього одного словечка. Ні грошей, ні людей, ні територій, ні концесій не вимагалось — тільки, щоб Москва сказала спасибіг. Але Москва на це не згодилася, бо... це спасибіг треба треба було сказати вчорашному „підданому".

І большевики панують до нині.

• • •

Довідуємось ми про цю пікантну історію від барона А. Будберга, що був військовим міністром в уряді Колчака*).

Під датою 17. серпня 1919 р. барон Будберг записав у своїм щоденнику таке:

„Увечері відбулось засіданнє ради міністрів.. Міністер закордонних справ Сукин зробив перший доклад про діяльність свого міністерства. Між иншими доклад ствердив те, що я ранійше мигцем чув од Преображенського й що показалось фатальним з боку своїх наслідків. Це була самовдоволена, з підкреслюванням її величности й значіння, заява нашого дипльоматичного керманича про те, **що перед двома місяцями генерал Манергайм пропонував Верховному Правителеви вирушити на Петроград зі стотисячною фінською армією й прохав за це заявити офіціяльно що ми визнаємо незалежність Фінляндії.**

З сяючим і гордим виглядом Сукин заявив, **Манергаймови була післана така відповідь, яка відучила його далі звертатись до нас з такими зухвалими й понижуючими великодержавної Росії пропозиціями.** З його сяючої фізіономії і з цілого тону його повідомлення було видн, що головну ролю в цій смертельно згубній для нас відповіди відограв наш дипльоматичний вундеркінд. Я не витримав і голосно сказав: „який жах і яке ідіотство", чим викликав здивовані погляди своїх сусідів.

Тепер для мене зробилась зрозуміла та плутанина, що була повстала на початку літа, з інтервенцією Фінляндії та з заняттям Петрограду, й про яку я невиразно чув в оперативнім відділі ставки.

Отже, колиб не купка безграмотних дорадників, що вирвала в адмирала ту постанову, якою гордо пишався сьогодня Сукин, то нині Росія булаб звільнена і большевиків, не булоб уральського розгрому й над нами не висілиб ті грізні хмари які часами заступають останю надію на добрий кінець.

Під брязкіт пустозваних слів про велику неділиму Росію відмовились від неоціненої тодішньої послуги до вратовання тої самої Росії й засудили її на довге стікання кровю, на довгі муки й на тортури під пятою червоних деспотів і катів.

Адже для людей, що вміють тверезо думати й орієнтуватися у широких державних відносинах було давно ясно, що підлеглість Фінляндії була тільки зовнішня й що однаково вона буде такою самостійною, як і Польща, коли тільки обставини потім не примусять її приєднатись на певних умовах до сильної та нової Росії."

• • •

Автор ще довго бідкається на цим „злочинним" та ідіотським" рішенням, але зробленого вже не можна було відмінити. Одна ще в нього лишалася надія: що сам верховний правитель" (адмірал Колчак) не стільки винен в цім рішенні, скільки його „безграмотні порадники" й особливо Сукин. (що за типове для Москаля призвище!) ... Але незабаром і ця надія розвіялась.

Бувши через чотири дні на докладі у Колчака, Барон Будберг почув, як той з захопленням розповів про свою відмову приняти допогу від Манергайма, лише тому, що треба було поступити й визнати незалежність Фінляндії". Колиж барон Вудберг зауважив, що це рішення було величезною військовою і державною помилкою, то Колчак „увесь спалахнув, страшенно розсердився й сказав, що ідею великої неподільної Росії він не поступиться ніколи і за ніякі тимчасові вигоди"....

А через кілька місяців „тіло великого й неподільного" Колчака вже стирчало на червоноармейських баґнетах... На тих самих баґнетах смарується досі й тіло самої Росії, чого вже давно не було б, колиб Колчак згодився на пропозицію Манергайма.

Прага, 19. вересня 1924.

Радянин.

*) Дневникъ барона А. Будберга, „Архивъ русской революціи", томъ XV, Берлін, 1924.

ПЕТРО БОНДАР.

ВЕЧІРНИЙ ДЗВІН.

Сутужно, якось, якось сумно
Гуде вечірний дзвін.
І згуки ті в повітри шумно
Плівуть у далечінь
Плівуть і мають безупинно,
Акорди плачуть їх, —
Мов янголи жалісним гимном
Оплакують чийсь гріх.
В них чути все: журбу, страждання,
Розпуку, жаль і сум;
В них — поневолених ридання,
В них — плач журливих дум,
В них чути біль, нелюдські крики,
Пригноблених живих
Людей, що стогнуть в ярмах віки...
І горе й мука в них.
І так що вечора ридає
Риданнєм сумним дзвін.
А деж кінець йому? „Не має...
Нема!" — ридає він
Кінець у морі сліз загинув,
Серед кріваких рік,
Що лялись за святу Вкраїну
Предовгий, довгий вік
І поки сльози, кривди, муки
На Україні будуть жить —
Не змовкнуть дзвона сумні згуки
Не змовкнуть ні на мить...

ЗАПИСКИ

—o—

Розевелт.

В стейті Ню Йорку републиканці видвигнули проти демократичного кандидата ґовернора стейту Алфреда Е. Смита, Теодора Розевелта, сина покійного б. президента Теодора Розевелта.

Він не відзначився спосібностями на се становище, ані не має за собою заслуг в громад. життю, аби була розумна рація так його вивисшувати. Тому говернор Смит сказав, що проти нього кандидує „лише імя", розуміючи, що син використовує імя батька, який в Америці мав велике імя, аби здобути почести й славу.

На се Розевелт відповідає, що він кандидує яко „звичайний чоловік".

Може й се правда, але, якби не імя його батька, то републиканці були-б його не вибрали кандидатом, бо їм треба було адвертайзменту, а імя „звичайного чоловіка" се не жаден адвертайзмент, коли за ним нема заслуг для громадської справи, як се було у Розевелтового батька, поки він здобув собі імя, або як се є у Смита, проти котрого кандидує Розевелтів син.

Мовчить.

Кажуть, що хто мовчить, не має що сказати, або боїться сказати, і тому повідають, що красше мовчати, аніж говорити не до річи.

Тепер в Америці президент Кулидж мовчить.

В републиканській партії і в його адміністрації викривають скандали за скандалами; нарід хоче знати, як він ставиться до тих скандалів і до таких справ, як признаванє морального підперття Ку-Клакс-Кленам, — а він мовчить.

На сю мовчанку публика відповість 4. падолиста с. р. балотами.

Як тоді Кулидж виграє, то скаже або мовчки погадає собі, що добре мовчати, як нема що доброго сказати. А як програє то скаже, або мовчки погадає, що добре мовчати, бо якби був говорив, то однаково був би не виграв, а виявив свою слабість.

Іноді декому добре мовчати.

Мати Ловба.

Мати душогуба Ловба відвідала його в тюрмі по відпочинку, який відбула на літуванню серед вигод, які мають подібні їй міліонери і міліонерки.

Газети про се пишуть і не кажуть, чи мати і син плакали при стрічі. Повідають лише, що син говорив мамі, що погодився з долею перебути решту життя за кратами.

Може й не плакали, а повинна була заплакати мати, бо се і вона винна у вині сина. Винна, що дбала, аби син мав вигоду і міліони, а не дбала, щоби мав душу і моральні засади, без яких чоловік не є чоловіком.

Брехні.

Як чоловік хоче конче перед чимось боронитися, а не має чим, то бреше, розуміється, коли має умове розположенне відповідне до брехні.

Большевики у відношенні до націоналістів усе брешуть.

От беремо нюйорську большевицьку газету.

Пише вона, що Свобода писала, що Ліга Народів се одинока надія неньки України. А кождий, хто читає Свободу, знає, що се брехня, бо Свобода писала, що, хоч Ліга Народів несправедлива, то треба перед нею протестувати за справу Сх. Галичини, бо раз що вона співвинна у злочині поневолення її, а друге, що все таки се форум 55 держав і державок світа.

Пише вона теж, що українські націоналісти розтратили 200.000 долярів.

Вони не розтратили. Вони видали на політичну пропаґанду за українською державою. Платять ці гроші не саквані, бо причинились до поширення у світі і серед Українців знання і розуміння української державности і тим самим бути цеглою в будові української держави, яка мусить повстати в недалекому часі.

Страчені і розтрачені є гроші, які зібрали нюйорські большевики. Вони зібрані гроші вжили на хвалу московської окупації, душогубства й руїни на Україні.

І ті гроші були не тільки збирані від американських Українців, але були також **здирані**, на Придніпрянській Україні від **голодних** селян і робітників, або з їх церков у виді золота і срібла яке там спокійно лежало і сповняло свою службу століттями, поки не прийшли хижі московські грабіжники і не ограбили на глупу червону пропаґанду заграницею.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

„Гість", Іст Янґставн, О. — Не можна вимагати від аматорів, щоби грали так, як фахові актори. Таксамо не можна жадати від припадкового режисера, щоби він виконав усе без ніякої хиби, бо на це треба або окремої науки, або природного дару, який не так часто трапляється. Аматорським виставам треба дуже богато вибачити і вміти оцінити їх труд і посвяту часу.

Однак Ваша правда, що з чистого доходу потреба завсіди дати якусь часть на загальні народні справи. Добре, дбати за місцеве життє і місцеві інституції, але не належить забувати за національні потреби в нашій старій вітчині.

Менвилчанин. — На нашій іміграції дуже мало шкіл, які не були би звязані з церквами. Коли Ваша школа не займається вірою, а тільки вчить читати й писати по українськи та своєї історії, то справді не бачимо причини, чому мав би хтонебудь остерігати родичів, щоб не „топили" своїх дітий. Напишіть нам, на яких основах заложено школу, і чи нема яких релігійних сварок ізза того. Ви знаєте, що до релігійних спорів ми ніяк не мішаємось.

УПАДОК МЕКДАНЕЛДА

Дня 8-ого с. м. упало в Анґлії правительство Джеймса Ремсея Мекданелда, перше правительство Партії Праці.

Безпосередньою причиною упадку було те, що міністер судівництва сер Петрик Гастинґс покинув слідство проти редактора газети Воркерз Вікл, Джеймса Роса Кемпбелла (родом Американця), котрий у виданню з 25-ого липня с. р. взивав анґлійських вояків і моряків до бунту. Анґлійський парлямент приняв внесенне на провіренне сеї справи, а Мекданелд вважав се осудом своєї політики й уступив. Він пійшов до короля, щоб розпустив парлямент і дав народови змогу заявитись, якої він хоче влади, а тимчасом ще задержиться при власти, імовірно аж до зібрання нового парляменту.

Се безпосередня причина упадку Мекданелда, але є й інші, ще важнійші, які заважили при рішенню, хоч спір за редактора Кемпбелла прискорив.

Першою і найважнійшою причиною те, що Партія Праці була в парляменті тільки — меньшостю. Вона могла правити лише при помочі лібералних голосів, котрі в разі потреби перемінювали Партію Праці на хвилку у владу більшости. Та й лібералі тільки ждали нагоди, щоби Партію Праці повалити. Правительство Мекданелда було дуже обережне і ходило поміж дощ, але прийшла злива, воно похознулось на мокрому й упало. Тимсамим голосами, якими влада Мекданелда так часто виглядала на більшість, тепер ненадійно сталась у скруті меньшости.

Другою причиною є принятте анґлійсько-російського договору, який в Анґлії принято загально з невдоволенням.

Ще одною причиною є й автомобіль Мекданелда, який підірвав його авторитет.

Сі дві остатні причини морально ослабили силу влади Мекданелда і ворогам та противникам її додали охоти виступити проти неї і повалити її.

Були безперечно й інші причини, бо рідко коли обходиться з одною причиною, а все те показує, що штука володіння дуже трудна, та що час влади вельми обмежений, якщо вона не опирається на волі загалу, або бодай більшости, та коли не числиться з опінією загалу про неї.

Вороги і противники Мекданелда і його влади безперечно використають все те, що використали для її повалення, також і при близьких виборах для повалення кандидатів Партії Праці.

Партія Праці іде до виборів у боєвому настрою, але чи се вистарчить для побіди, то ще питанне. Хто знає, чи повалені недавно консервативні не осягнуть знову побіди при виборах 29-ого с. м.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Рідна Школа із Західної України кличе о поміч!
Поміч потрібна негайно!
Як помогти?

Нехай кожде українське товариство в Америці на найблизшому мітинґу ухвалять від себе допомогу в сумі від 5 до 25 долярів і зараз вишле на Рідну Школу до Обєднання.

А кождий свідомий Українець і Українка нехай вишле НЕЗАПЛАЧЕНИЙ досі народний податок за 1923 і 1924 до Обєднання, в сумі 6 долярів.

Тоді Обєднанне вишле зовсім вистарчаючу допомогу до старого краю на українські приватні школи і на оборону сих шкіл усіми можливими способами.

Спішіться, бо пізно іноді значить запізно!
Допомогу посилати через Обєднанне на адресу:
OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Рочестер, Н. Й. — Рочестерський Громадський Хор, під проводом добродія Сорочинського, був запрошений вересня 27. с. р. на концерт до пресбитеріянської церкви в Creece, N. Y.

На концерті були самі Американці, котрі належать до сеї церкви.

Хор відспівав вісім українських пісень. По кождій пісни публика нагороджувала грімкими оплесками, так що хор мусів відспівати декотрі пісні по два рази.

По скінченню концерту (повисше згадані люди) десятьма автами відвезли Хор до Рочестер.

Жовтня 1. с. р. відбулись збори Укр. Горожанського Клюбу в церковній сали під ч. 303 Гудсон Еве. На цих зборах був присутний Mr. John J. McIlerney, котрий, з републиканської партії кандидує на конгресмена з 38 дістрікту. Mr. McIlerney в коротких словах обговорив про деякі американські закони, та вияснив яке значіння має кождий горожанин Америки.

Між иншим говорив, що знає українську історію, та знає і Українців добре. Говорив: — Ви всі є робітниками, так і я колись був, та доказував, де працював. Найбільше говорилось про те, хто з Українців є горожанином Америки, щоб в днях 17. і 18. зарегіструвались, а відтак голосували на Mr. McIlerney.

На цих зборах було поважне число членів, та всі спокійно вислухали бесідників, як Американця так і українських, які заохочували, щоби українські горожани голосували на републиканців. Чи хто послухає, то питаннє. Однак можна було побачити, що не всі члени були вдоволені републиканським бесідником.

Жовтня 6-го с. р. розпочалась діточа школа при товаристві Вільних Козаків.

До школи діти можна записувати кождого вечера, аж доки не буде саля заповнена. Котрі родичі бажалиб свої діти посилати до української школи, то нехай спішуться, щоб не забракло місця, бо місця є вже мало.

Заходом Укр. Громадського Хору і співпрацею всіх українських товариств, братств і сестрицтв та кружків відбудеться в нас урочистий концерт в честь славного професора Олександра Кошиця, 1-го падолиста с. р. в сали Amalgamated при Clinton Ave. Цим концертом не тілько повинна заінтересуватись рочестерська громада, а взагалі всі Українці в Америці. — В.

Трой, Н. Й. — У нашій місцевости минувшого місяця розпочалася велика робота. Зачали будувати нову фабрику, котра має коштувати 5 міліонів долярів, щоби [illegible] Машини випалювати кокс і заразом з того коксу будуть мали і гез до палення і світлення. Мають закупувати великі пайпи попід Гудсон [illegible] котрими будуть пускати гез до Албани, а таксамо і до Скенектеди, Н.Й.

У нас роботи есть так подостатком, що усі роблять, кромі таких, що самі не хочуть робити. Як що де суть наші Українці без роботи, нехай не тратять часу і не шукають за роботою, бо тут компанисти шукають за робітниками. Платня, правда, не велика, але кождий фамілійний може вижити добре. — С.

Істон, Па. — В нас була читальня Просвіти ім. Ів. Франка, котра зістала розвязана в місяцю серпни б. р. задля браку членів. Читальню розвязали чотирох членів, а з маєтком читальняним поступлено після статута. Маєток читальняний виносив $69.56, а парохія виносила в читальні $20.80, то разом робить $90.36. Гроші розділено як слідує: на церкву в Істоні $20.80, на Сиротинець у Филаделфії $10.00, на Рідну колу $59.00 через Обєднаннє. Пересилка і т. и. 56 ц.

Бібліотека читальні має бути розпродана на ліцитації.

Бібліотекар, катрий зістав виключений через неплаченнє місячних складок, повинен передати спис книжок секретареви, в як найкоротшім часі. — Д.

Матвій Костишин.

ГРУША І ДИКИЙ ПОРІСТ.

(Казка).

Десь на славному Поділлю
Жив Трохим з женою,
Був же в него сад хороший
З грушею старою.
Було весна усміхнеться...
Сад заселеніє.
Стара груша як зацвите
Немов сніг біліє.
Трохим гляне тай бурмоче
Ех!.. то груш тут буде
І Горпина вже насушить
Щей роздам між люди...
Прийшло літо, кругом груші,
Аж гиляки гнуться,
Старий Трохим з Горпиною
З радости сміються.

Десь під осеню дозріли,
Поліз Трохим рвати,
А Горпина з коробкою
Заносить до хати.
Наповнила два мішочки
Чвертку доспіває,
Хто надійде, вона кличе,
Грушки роздаває.
Беруть люди смачні груші
Дякують старому
Тай між діти з подарунком
Вертають до дому.

Так бувало старий Трохим
Збирав з груші живо,
Док з коріння дикий поріст
Не виріс на диво.
Як вже виріс; росте буйно,
Трохим заглядає,
Часом кличе і Горпину
Та її питає:
А що, стара, як ти кажеш?..
Чи грушу рубати?
А цей поріст молоденький
Будем доглядати.
Постривайно; гріх і шкода
Груші нам рубати,
Вона буде нам родити
Й поріст виростати.
Послухав Трохим Горпини,
Груші не рубає,
А тимчасом дикий поріст
Росте, виросте, виростає.
Забирає усі соки,
В гору вистає пнеся,
Груша ниде помалу,
До-долу кладеся.
Зажурився знов Трохим,
Що йому робити?
Ану груша, ані поріст
Не хочуть родити.

Десь під осінь була туча...
Надсунулись хмари,
Зірвалися буйні вітри,
Горіст відломали.
Вражці Трохим в садок вийшов
Лиш плеснув руками
Як побачив буйний поріст
Долів головами.
Тільки груші мовчки гнулась,
Мов хтіла сказати,
Що відтеж, бо мою соку
Буде більше мати.
На другий рік із весною
Знов груша зацвила,
Смачні груші, наче хміль,
Рясні зародила.
Аж тоді Трохим пізнав,
Як то єя річ має:
Що не з пороста, а з зерна
Груша виростає.

Отсе було у Трохима...
Чи у нас не має?
Адже поростів здичілих
Сотні виростає.
Тягнуть соки, наче пявки,
У кумину пруться,
Дбають чуже, а до праці
Не радо беруться.
Поїдають, висмівають
Свої ідеали.
Бодай же як, як той поріст,
Вітри поломали.
Щоб не ви то Україну
Булиб не закули,
Про неволю, про мордерства,
Булиб ми не чули.
Але хвиля ще наспіє,
Що принесе волю.
І вистужи невольничі
Викуплять нам долю.
А пороста постинають,
Щоб соків не брали
З сеї нещої сиротини
Кров не висисали.
Тоді прийде кінець-амінь
Поростам із вами,
Буде рідний дім потішаться,
Як Трохим грушками.

Джемейка, 12. 6. 1924.

УКРАЇНА І НОВИЙ ГОЛОД.

Всі памятають страшний голод в роках 1921—22 на Україні, коли ціла південна Україна була спустошена з одного боку неврожаєм, з другого грабіжницьким режімом московських комуністів, які вивозили з України збіжжа за кордон і в центральну Росію. Навіть чужинці, що бачили в той страшний час муки умираючих Українців, підняли були голос протесту проти нелюдського виморовування голодом українського населення російським окупантом. Брошура Норвежця, полковника, Квіслінга, про голод на Україні, що вийшла в 1922 році, була страшним обвинуваченням злочинної діяльности російських комуністів в справі допомоги голодним України.

Недоля судила Україні голод на 1924 рік. Засуха і спека прийшли знов в допомогу радянському урядові і ось Україна „обідрана сиротою" стоїть знов перед страшною небезпекою. Страшне положення має свою причину в тім, що большевицька „робітничо-селянська" влада, ще в кінці 1923 р. встигла забрати хліб селянам і знов вивезти за кордон, добре на тім заробивши. Коли тепер прийшла біда, Україні ні звідки дістати хліба. Цього мало: комуністи прикладають всіх старань, щоби скрити перед світом факт голоду на Україні, бо вони хочуть навіть у цей голодний рік вести далі свою торговлю збіжжам з Західною Европою.

Ця торговля збіжжам це для комуністів тепер найбільш доходне підприємство. Збіжа купується у селян по дешевим цінам і продається закордоном в десятеро дороще. Так восени минулого року большевики забрали селянське збіжжа за безцін за податки. „Занадто великий натиск, в осени 1923 року, —пише їх власна московська „Економічеськая Жизнь" з 3. серпня ц. р. — довів до того, що власне найменше заможні селяне мусіли продавати своє збіжжа по найнижшій ціні". Решти цього збіжжа большевики вивозять ще тепер, хоч на самій Україні через неврожай ціни збіжжа стали вищі, ніж на світовім ринку, (пуд жита, 16 кг., коштував в липні на Україні 1 золотий карбованець, а пуд пшениці два карбованці). Большевицька преса повідомляє, що в липні через Маріюпольський порт на Азовськім морі вивезено з України за кордон 545.000 пудів збіжжа.

Якийже розмір неврожаю на Україні в дійсности? Неврожаєм на Україні обхопив цього року майже цілу територію України і значну частину Поволжа та Донської области. Большевицькі газети пишуть, що в Криму все вигоріло. Навіть в північній частині України (Чернигівщина) селяни масами випродують худобу, щоб купити собі збіжжа. Ціла південна Україна від Дону до Дністра випалена сонцем. Селяни їдуть в розтіч, бо голодова смерть заглядає в очі.

Спеціяльна комісія в Москві під голуванням Ленінового наслідника Рикова в своїй постанові оповістила, що 9 районів в Росії потрібують державної допомоги. Щодо України то ця комуністична комісія визнала загроженним голодом тільки 3 повіти Харківський. Купянський і Мелітопольський (на Таврії). Инші губернії України Одеська, Катеринославська, Донецька, південна Полтавщина, про які самі большевицькі газети писами, що там неврожай, комісія Рикова не згадує. Навпаки, московська „Ізвестія" з 10 серпня, заявляє, що на Україні хліба вистарчить на задоволення внутрішніх потреб України, на вивіз на внутрішні ринки радянського союза (Московщина) і на вивіз за границю.

Цікаво, що на користь неврожайних місцевостий Росії большевики вже тепер почали допомогову діяльність. Туди привозять міліони пудів збіжа на осінний засів. На Україні инакше. Московська „Економическая жизнь" (1. серпня ц. р.) повідомляє, що на Україні райони, які потерпіли від неврожаю будуть потрібувати допомоги аж з весни будучого року. Голодна Україна може підіждати.

В звязку з цим цікаво виглядає теж податкова політика большевиків на Україні в цьому році. Центральна статистична управа в Москві визнала Україну, такою „урожайною" і призначила на українських селян такий високий податок на цей рік, що навіть самі комуністи на Україні злякалися. На нараді по сільсько-господарському податку" в Харкові представники, з місць заявили, що оцінка урожаю центральною статистичною управою перевищає дійсну вартість".

Наслідком голоду є вже тепер на Україні страшна господарська катастрофа. Число безробітних по містах зросло, як подає „Екон. Жізнь", до небувалої висоти поверх триста тисяч. З другого боку селяне неврожайних місцевостий впадають в панічний страх кидають своє господарство й ідуть „шукати хліба". Большевицька преса стверджує, що число робітників на копальнях вугля в Донеччині значно збільшилося. То наші голодні селяни, шукаючи порятунку від голоду, йдуть в шахти на злиденний заробіток, якого „робітничо-селянська", влада часто не виплачує по декілька місяців.

Тимчасом большевицька влада готується пильно до збирання сільсько господарського податку з голодних українських селян і до вивозу українського збіжжа за кордон. З Петербурга виїхав недавно до Англії професор Ляхницький, щоб для українських портів (Одеса Миколаїв, та Феодосія заовити вісім берегових електричних накладачів зерна. Сила цих машин досягає 2000 тон на годину. Задача не тільки для малих дітей: Скільки вивезуть большевики за рік хліба з України, коли кождий з цих накладачів збіжжа буде працювати по вісім годин на день?

Вигляди боротьби з голодом на Україні в цім році дуже невеселі. В 1921—22 роках всеж таки хоч і спізнено прийшла була сяка така поміч за кордону (американська „АРА" організація Нанзена і другі) Тепер не те. З одного боку світ утомився і привик добезпереставного потоку нових і нових катастроф під радянською владою. Світ починає вважати цей станруїни й голоду за нормальне явище. З другого боку самі російські комуністи своїми перехвалками за кордоном, що мовляв, всю Европу „збіжжам засиплемо", теж причинилися до повної байдужности чужинців до того, що діється під большев. диктатурою. Представники „АРА" і сам Нанзен недавно заявили, що коли комуністична влада має намір вивозити збіжжа за кордон, то вони перервають свою роботу на території, радянського союзу.

Але голод в Росії а особливо на Україні, є тільки бажаним союзником большевицької диктатури. Зокрема на Україні большевики надіються з „допомогою голодних тортур" вибити з „хахлів" їхню впертість та бажаня волі й незалежности. Так Англія колись розправлялася була з Ірляндією, виморивши голодом половину її населення. Не иншу політику, як бачимо провадить і російська окупаційна влада на Україні.

Большевики знають, що економічне відродження України приведе неминуче там до політичного скріплення, а тому вони мусять держати Україну на „голодній пайці".

Так навіть атмосферичні катастрофи сприяють большевицькій диктатурі. Це майже едина в світі влада, для котрої в такій повній мірі має значіння правило: „чим гірше тим ліпше".

С. П.

Ілько Борщак.

КІНЕЦЬ ПИЛИПА ОРЛИКА

(Памяти Українців сучасної еміграції померших на вигнанні...)

Сім років минуло, як він прибув у дунайські землі, такі близькі до України. І. Орлик все сподівається що на останок своїх днів побачить батьківщину. Він розсилає листи у всі кінці Европи, які розносять його огневі скарги впливовим людям, королям і папі. Але даремно. Він надсилає листи через вірних і фанатично відданих приклонників до Запорожців, де нагадує їм присягу складену на Євангелію захищати батьківщину від тяжкого і неможливого московського тиранства". Але даремно. Не видко нічого за Дністром. „Москва панує скрізь"...

Минають дні, місяці, роки, і Орлик вживає заходів пристосуватися бодай морально до умовин сього життя. Він пише трактати і нотатки про урядування, про політику, про теольогію, про фільософію*). Він мусить писати. Це імперативний наказ його натури, яка і в 70 років привязана до високих ідей науки та освіти", совсім так само, як у — ох, як далеких —часах перебування в Київо-Могилянській академії. Але він втомлений писати тільки для себе. Йому потрібні читачі і слухачі і він знаходить їх в особі сина господаря, бояр, духовних, а то й звичайних освічених людей Молдаво-Валахії. В одного з таких звичайно освічених людей зривають слова „тому" що ти не часто говориш, про козаків, вони повинні були б повернути тебе на батьківщину"... Але, ні, Україна в „міцних московських руках", і Орлик знає, що від нині всяка надія повернути туди на завжди втрачена. Найбільше нащо може рахувати, це полекшення вигнання, більш сприятливе місце для його здоровля, колись міцного, а нині підломленого Вавилонським полоном і єгипетською тьмою"...

Вілогородський мир, де він сподівався, що „Україну втягнуть в обсяг інтересів Европи" ратифіковано із ним фактом, це одна мрія обірвалася. Від нині він бачить на очевиді одну надію — Швецію, яка почала війну з Московщиною. І Орлик пише своїм друзям у далекий північний Стокгольм і диплоиатам військовим, духовним, і самому королеві. Так дуже шукає нещасний всіх виходів, де світить промінь надії. З особливим почуттям знову вертається до дочки в Швеції, в якій малює картину сумної країни, вигнання, без сонця, без дерев і суворий краєвид, що тягнеться аж до моря, де росте гірка трава „одному холодному вітрові" потрібна. Чи не можа вона вирвати його з цього жахливого холодного місця?...

Між цим пригніченням і рідкими надіями нові рани збільшають його горе. Йому пишуть, що вороги не розбрішилися, що такий або такий брешеться на нього і шукає його загибелі. Від одного дня, бачучи, що „фортуна" річ не-постійна, що ніхто не може вислизнутись від її несправедливих ударів", Орлик схоплює перо, якому хотіби передати весь свій гнів і розпуку і на сорока сторінках описує „все те, що сталося на Україні після 1706 р., яким чином Україна дійшла до революції під проводом блаженної памяти Івана Мазепи і яким чином нововибраний по стародавнім законам і звичаям гетьман Пилип Орлик дійшов до нужди, а козацька нація до пригнічення. „Кровю серця і залізом у раненій груді" списує він свої докази. Найвищий крик нещасного, почуваючого вже, може тінь смерти...

Нове почуття охоплює його, ще почуття, небезпеки, якого раньше ніколи не знав. Його голос, що невпинно і вперто віддається на Молдавщині вонюми, все не доходить до України і „разводить смуту", Чи не подумає російський уряд примусити до мовчанки на завприяусити до мовчанки на завжди цей голос? Людське тербурзі, який нерав вже нищив ворогів своєї політики. Чи не зарізано особистого його приятеля, шведського майора Сінклера на нетральному Шлезьку московськими агентами?

Чи мало навколо його московських шпигунів?...

В деякі менти, він здається з глибоким фаталізмом підчиняється присудові долі: „Я прийшов у цю країну і тут помру", нотує Орлик з Овидія. „Я предчуваю вже неминучу смерть і знаю, що нікого не буде біля мене щоби зачинити мої очи". Він вже чекає на цю смерть визвольницю від страждань, але „померти тут на чужині, не почувати дихання рідної землі?"... І він шалено голосить до сина: „Я не хочу бути похований між варварами!" Даремний бунт. Прийшов немилосердний час. Ох ця агонія Орлика на кордонах України!... Одне з найболісніших явищ нашої історії!"

Видіння минулого недалеко минулого, приходили мабуть перед його вже слабіючими очима. Київ, де молодим консисторським писарем Орлик „мішає шаблюку на перо" і славить панегіріком добродія і вождя Мазепу; Батурин, куди прибуває в холодний осінний ранок 1702 р., і де зустрічають його привітанням „Бог дав того сина!... Варниця, де його обирають гетьманом, де присягає о „цілости публичній, о розширення прав і вольностей військових". Відень, Стокгольм, Християнія, Рюген, Гамбург, Люнебург, Прага, Хотин, Галац, Серес, Сальоніки, Царгород...

Але вже трохи по трохи зовнішний світ починає затиратися і відходити все далі і далі в глиб а з ним меркне рідний край, і все те, що він так любив...

Такий був кінець Гетьмана Орлика, помершого на вигнанні в Яссах, 26, травня 1742 р.

Франція. Bersk-Plage — 1924. серпень.

*) Від всього цього нічого досі не знайдено.

ГИМН КОМУНІСТІВ.

Гей босяки! Гала-драла!
Нова правда в світі стала.
Хочеш пити, хочеш їсти,
Пишись зараз в комуністи;
Всі нероби враз ставайте,
Всій голоті руку дайте;
Нині такий час,
Що ввесь світ для нас.
Гей лінтаї-недоуки!
Беріть владу в свої руки;
Кождий з нас буде царем,
Комуни комісарем.
Нам робота панувати,
Всяке добро рабувати,
Нині настав час,
Що усьо для нас!
Були пани, князі-дуки,
Цар, царята й всякі жуки,
Богачі-капіталісти; —
Аж настали комуністи
Нові царі-кровопійці,
Кати, народу убійці,
Несуть смерть і страх
Всім робучим жах.
Палять, ріжуть і стріляють,
Усьо добро забирають;
Міліони повбивали,
Решту на голод віддали.
Цілі села днесь руїна,
Кровю сплила Україна
Братец — панімай,
Це кумуни рай.

І. Ш.

Др. В. Залозецький.

ВРАЖІННЯ З ЗАКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Низька деревляна стеля гуцульської хати майже пригнітає мене. Всетаки почуваюся, як дома. Передусім вечером. Лиш дим гризе очі. Треба звикнути до нього. На стінах висить кілька старих ікон — і осклених мальовил. Пізнати риси св. Миколая — він дещо недоладний і коренистий — але біла борода запевняє йому його повагу.

Мій господар робить щось на дворі. Гиблює крісло. Вже докінчує.

Входить до хати поздоровляє й сідає. Він уже не такий недовірчивий, як учера. Вже більше говірливий. Радий, що своєю мовою може порозумітися з „чоловіком із міста".

Він рослий сороклітний чоловік. Вдовець. Говорить найбільше про свої воєнні переживання. Кілька разів стараюся його відвести від цього, а дарма. Живо, дещо наївно оповідає про полон у Сибірі. Він із Тобольська до Іркутська зайшов пішки — зовсім без засобів.

— Там не так зле — каже— із тамтцими людьми я міг все добре порозумíватися. Я все зачинав із ними розмову нашим „Слава Ісусу Христу" — а тоді вони вже знали відкілля я..

. . Питаюся його яке тут життя. Тепер він скупий на слова. Замовк він усе ще не довіряє мені.

Закурив коротеньку люльку. Даю йому мого тютюну осміхається вдоволено, збентежено —але й це не помогає.

Глядить перед себе — визирає маленьким відчиненим віконцем на лисий краєвид, рожево осяяний промінням заходячого сонця.

— Цікавий я — каже нераз— чому ви так подорожуєте? Чи не маєте кращого зайняття?

Мушу сміятися... бо не в силі пояснити йому, чому подорожую. Він щось нерозуміє.

Так я не маю причини бути отвертим, коли він такий замкнений в собі. І ми оба мовчимо.

Дивне — як то тяжко наблизитися духово до верховинців. Вони замкнені в собі, відмовні. Цілком годинами можна сидіти з ними і не знати — що вони думають і що відчувають. Головно Гуцули. Крім цієї відмовности вони мають у собі цікаву расову гордість. Цим на перший погляд ріжняться від инших українських племен. Можна це пояснити собі лише осьтак: обдарені природою вони ніколи не були так сильно привязані до державної влади, У них багато сильнійший змисл свободи, як у мешканців долів. Це торкається таксамо Гуцулів, як і инших верховинців.

До цеї здержливости у Гуцулів я звик був уже в Схід. Галичині. Тому здержливість мого господаря не була для мене ніякою новиною. Він не був типічний Гуцул. Він бачив за багато міст і країв — для нього була вже й його батьківщина альфа й омеґа його життя. Щось наче було на перешкоді —що бачиться в цій первісній околиці — у цій деревляній хаті цього чоловіка, в самій речі невдоволеного. Може й тому він був такий вздержливий. Мені жаль було його. Вирваний з коренем не надавався вже до цього окруження.

Всетаки держався ще звичаїв свого краю. Не так легко позбутися старих традицій. Всеодно — чи то народні звичаї, або висші життеві форми. Він носив гуцульський сердак, білі полотняні штани і мягкі ремінні черевики — а змінив це зараз на міську ношу, як вернув із міста. На пальци мав чудовий справжній гуцульський перстінь — мосяжний деревом інскрутований. Гордий був цим старим родинним перстенем не менше, як старинні шляхотські родини . І ціла його постава була горда.

Коли я на другий день прощався з ним — стиснув мене приязно за руку. При цьому говорив мало. Просив мене, щоби, як вертати му знову відвідав його.

Я йшов вузкою стежкою, що вилася понад шумлячим струмком. Передімною найчудовійша верховинська околиця в осліпляючому соняшному сяйві. Я пристанув і з далека приглядався вбогій хатині. Лежала там у моїх ніг, трівожно притулилась до скалистої стіни. Перед хатою сидів Гуцул, курив люльку і поглядав перед себе. Довкола нього царила якась така тишина, — але заразом і задума, що з одноманітним шумом потока доходила аж до мене на гору...

Луги по дорозі до Богдана. В серці Карпат. Середина літає. Всі мешканці села на полонинах і на склонах — косять траву.. З дороги чудовий вид — Вона йде долинами. Там розсіяні села. Срібний блеск такий характеристичний для Карпат — покриває в шпилі гір. Вони подекуди дико-романтично роздерті. Сягають самих хмар. Здалека здоровить могучий верх Говерлі, білі платки снігу блестять крізь синьо тканий срібний серпанок, що окупав шпиль.

З поміж маленьких убогих деревляних хат визирає скромна деревляна церков. Цвинтар запущений. Ольшені хрести похилились. Ні йменя, ні дати — ніщо не говорить про минувшину. Здається вона тут ні при чому. Так виразно пригадується суєта ту тут на цьому місці. і спорохнявілі церковні стіни — вони також минуться — ніхто не постарається їх вирвати для майбутности — так як хрести над покійниками. У церкві є ще кілька рідких ікон — є там характеристичний підпис „за спокій душі моеї дорогої подруги (або чоловіка) жертвував раб божий..."

Це все. Але й це непевне — не останеться ніщо — імеена половіють, темність — або пожежа пожерає тих простих свідків минулого. Тут мабуть і причина недостачі історичної традиції в народа. Він не знає історії. Нема історичної традиції. Пригадую собі, як раз мені італійський селянин показував місце, де відбувся бій біля Таліякоццо.

Цю недостачу історичної традиції заступає тут зовсім щось инше. Воно ще сьогодня в народній свідомости дуже сильне. Це леґендарний казочний світ. Цим жиє непогамована народня уява, неторкнена ні трохи міською культурою.

Цей на пів леґендарний на пів забобонний фантастичний світ напевно сягає глибще людської свідомости, як історична традиція. Та не слід забувати, що оба часто виливають часто з тих самих джерел народньої уяви.

Історичні події нарід пояснює собі також леґендарно. Нездержлива уява творить їх дальше находять мости до над природних подій.

Примíром оповідання про Довбуша в Закарпатській Україні. Вони найпопулярнійші в цих околицях. І це ясно зрозуміле. В ватажкові опришків, виступає оборонцем угнетених і вбогих загрожує могучим — бачимо ідеал свободи верховинців і героя, який зображає кращий тип кожнього верховинця. Найсильнійший є соціольогічний мотив; освободитель угнетених.

Село Богдан у червни. Я не в силі розлучитися з ним. Найприємнійше вражіння мабуть це, що я 50 км. від залізничого шляху, а все таки в Европі. Ту, головно в ранці при сході сонця — в долині тишина, яка настроює чоловіка побожно. Лише звучні дзвони перерівають цю тишину. Відгомін несеться далеко тисячами голосів — начеб із усіх боків минули назад братні звуки... Нині неділя. Пізнати це по святочно зодягнених мешканцях села. Гуртками йдуть до церкви. Що за мальовничий образ ці жиночі постаті! Червоно вишивані рукави влискуються біло — брунатні запаски, пестрі скляні пацьорки... Подивляю однакову ношу — видно в ній стиль. Приходять біля мене, здоровлять, сміються, хихочуться, деякі пристають, зазирають у мою книжку. Одна питається че не вмію фотографувати. Тішиться, коли я обіцяв їй це.

Вони всі добре збудовані, здорові ступають рівномірно у своїх тісних жупанах. Рухи їх спокійні, але певні — не штучні, а повні краси, ба майже елеґантности, коли це слово можна ужити тут.

Пополудни був я у священика. Старший милий чоловік. Оповідає мені багато цікавого про село й мешканців. Вичислював мені найстарші родини які я повинен відвідати, говорив мені богато про дра. С., який тут тому більше літ був кілька місяців для етноґрафічних цілей. Він мабуть був одиноким передімною. То доволі цікове. Так я наче Лівінґстон, але „відкриваю" не еґзотичні краї, а Европу. Кажуть, що др. С. вивіз вдсіля цілий віз етноґрафічних матеріялів. Має бути в Будапештенськім національнім музею. Найцікавійша має бути стара кафлева печ — яку вишукав у якоїсь старої селянки.

З великим зацікавленням слухаю про старі звичаї. І так передусім про свято св. Івана (Купала). На полонинах палять огонь. Вечером йдуть дівчата в полонини — запалюють снопи соломи, бігають танцюючи колом і вимахують горіючими смолоскипами. Мусить то виглядати дуже гарно, коли глядіти, з долини на ці світила мандруючі на горі в полонинах.

Такий образок змальовує гарно Коцюбинський в одному оповіданні.

Перед нашими очима стоїть зачарований казочний світ. Юра „мольфар" —чарівник сильною рукою здержує надходячу градову хмару. Далеко-високо в Чорногорі сотворили цю хмару чарівники — порубали лід на замерзлих озерах. Прокляті душі збирають цей лід до мішків, гонять із ними усюди на хмарах щоби розсипати його на землю... „Чугайстир" —лісовик — зявляється серед огнистої луни — на далеких полонинах — щоби пастухів боронити перед лихими лісовиками. Він грає на сопілці, а подобає на фавна. Блудні огні — до злі духи. „Бізиркання" зачаровує телята корови і всяку домашню худобу.

Перекл. М. Ц.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЖАХ ПЕРЕД СМЕРТЮ.

Індійський провідник Ґанді видав свої записки з 1919—1922 року. Переклад зладив француський славнозвісний письменник Ромен Ролян. Опісля появились переклади на инші мови. Подаємо тут із цієї книжки один розділ.

Я шукав пояснення для слова „сварай" (відповідало би індійському „гомрул"). Одно з цих пояснень мусіло би звучати: Сварай означає не мати жаху перед смертю. Нарід, який боїться смерти, не може здобути сварай, або зберегти, коли йому вдалося здобути сварай.

Англійці є свобідні властителі свого життя. Араби й Афґаністанці вважають смерть маловажною дрібничкою. Ніколи не плачуть, коли вмре хтось із свояків. Бурські жінки не знають зовсім цього страху. В бурській війні тисячі бурських жінок втратили своїх чоловіків. Та вони не сумували. Що з цього, що згинув чоловік або син — коли лише врятовано честь батьківщини? Що міг чоловік помогти, коли батьківщина попала в неволю? Краще похоронити тлінні останки сина й почитати його невміручу честь, як виховувати його на раба. Так то гартували бурські жінки свої серця і віддавали радо своїх дорогих рідних ангелови смерти.

Народи, що я їх тут згадав, убивають і їх убивають инші. Але як мають поступати ці, які не вбивають і лише готові давати вбивати себе? Весь світ почитає ці народи. Вони сіль землі.

Англійці і Німці поборювалися взаїмно. Вони убивали і їх убивали. Наслідок цього: зріст обосторонноого огірчення. Не видно кінця цього неспокою. Теперішнє положення Европи пожалування гідне. Хитрість іще збільшилася. Кожен старається обманути других. А неустрашимість, що ми її плекаємо, є благороднійшої і чистійшої натури. Саме тому сподіємося небаром вибороти рішучу побіду.

..оли здобудемо „сварай", богато з нас поборе страх смерти. Инакше ми не всилі здобути його. Досі вмірали за нашу справу передусім молоді люде. Ці, що згинули в Аліґарг, всі не мали по двацять літ. Ніхто не знає, як вони назвалися. Колиб уряд знову хопив за оружжя, то, сподіюся, що декотрим із наших найбільше знаних людей трапиться нагода принести найвисшу жертву.

Чому малиб ми тратити рівновагу, коли вміраують діти, молоді люде або старці? На цьому світі нема хвилинки в якій не вмирав би або не родився хтось. Нарешті повинні ми зрозуміти, як то глупо є радіти з нагоди народин, а сумувати з приводу смерти. Хто вірить в одну душу — а котрий Гіндус, Магомеданець або Парз не вірить у це? — знає, що вона невміруща. Души жиючих і померших однакові. Круговорот творення і знищення йде нездержливо дальше. Нема в ньому ніщо, що могло би нас настроювати до радости або смутку. Колиб ми спорідненя розтягали лише на наших земляків, а всі народини в краю вважали начеб то народинами в нашій рідні, — то кілько уродин мусіли би ми святкувати? Колиб ми хотіли оплакувати всіх померших нашої країни, наші очи ніколи не висихали би. Такий спосіб думання повинен нам помогти побороти жах смерти.

Індія, кажуть, це нарід фільософів. Ми радо приймали цю підлесливість. А таки нема мабуть иншого народа, щоби був такий безрадний в обличю смерти, як ми. І ніяка з індійських громад (суспільностей) не є така безрадна як ми Гіндуси. З приводу одних-одиноких народин можемо аж забутися до смішности з радощів. Одна смерть приводить нас до справжніх оргій голосного голосіння, так що всі сусіди не можуть спати. Коли хочемо здобути „сварай" — а як здобудемо — схочемо щось з нього мати, чим могли би гордитися, то мусимо зовсім позбутися того непристойного жаху.

Що значить тюрма для чоловіка, який не знає зовсім жаху смерти? Коли читач призадумається трохи над цим, мусітиме сказати собі, що тим лише проволікається осягнення сварай, що ми не є готові спокійно йти на стрічу смерти і неприємностям, іще менше важним як смерть.

Коли число невинних людей, які радо вітають смерть, усе збільшувати й збільшуватиметься, то їх пожертва станеться могучим оружем для ратунку всіх инших. Тоді треба буде лише дуже мало терпінь. Терпіння, яке зносимо радо, перестає бути терпінням, а переміняється у невисказану радість. Чоловік, який втікає перед терпіннями, стається жертвою безконечного неспокою. А хто радий і готовий приймати все, що не сталося би, не знає ніякого болю. Його радість ділає успокоюючо.

Я рішився повисше написати, бо ми самі мусимо глядіти смерти в очі, коли хочемо ще цього року здобути сварай. Хто добре приготовлений, омине багато нещасть. Так може бути і з нами. Мені здавалося, що потрібним є, щоби патріоти приготовилися на тюрми, на смерть і подібне.

Сміливі люде йдуть на стрічу смерти з осміхом на устах. Але всетаки вони обережні й уважливі. Не заохочуємо нікого, щоби свідомо попадав у полон або йшов на смерть. Мусимо заслужити собі шибеницю цим, що гнетові уряду протиставимо пасивну резистенцію.